

Aan de voorzitter van Vaste Kamercommissie voor OCW van
de Tweede Kamer der Staten-Generaal
mevrouw A.G. Wolbert
Postbus 20018
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Prinsessegracht 21
Postbus 123
2501 CC Den Haag
t (070) 312 21 21
f (070) 312 21 00
e-mail:
Hurne@vereniginghogescholen.nl
Doorkiesnummer:
(070) 312 21 13
Datum:
28 oktober 2016
Oms kenmerk:
16-4338.com
Onderwerp:
Behandeling OCW-begroting 2017

Geachte voorzitter,

Binnenkort spreekt de Tweede Kamer over de ontwerpbegroting van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (TK 34 550 VIII). Voor de behandeling geven wij u graag enkele aandachtspunten mee.

Bezuinigingen nog niet van tafel

Diverse partijen hebben gewezen op de forse bezuinigingen die in de onderwijsbegroting voor 2017 en verder is opgenomen. Weliswaar spreekt het kabinet over extra middelen, maar ons beeld is een andere. Ondanks de Kamerbrede steun voor de motie-Pechtold (TK 34 550 nr. 11) – die het kabinet oproept om de bijstellingen op de OCW-begroting niet ten koste te laten gaan van de bekostiging van scholen – zijn de lumpsum- en subsidietaakstelling van 250 miljoen euro en een nog in te vullen ramingsbijstelling van 150 miljoen euro daarmee niet van tafel. Zie hierover ook de brief¹ van Stichting van het Onderwijs die benadrukt dat er structurele dekking gevonden moet worden *buiten* de onderwijsbegroting.

Realistisch beeld over middelen studievoorschot

Als voor het voorgaande geen oplossing komt betekent dit een extra bezuiniging voor hogescholen in 2017. Juist nu hogescholen aan het investeren zijn in de onderwijskwaliteit, vooruitlopend op de middelen die uit het studievoorschot vanaf 2018 beschikbaar komen. De hogescholen zijn overigens blij met de duidelijkheid die het kabinet in de meerjarenbegroting geeft over de omvang hiervan voor de hogescholen in 2018 en volgende jaren.

¹ Zie hier de link naar [de brief van Stichting van het Onderwijs](#)

Echter wijzen wij er opnieuw op dat per saldo in 2018 geen 200 miljoen voor universiteiten en hogescholen tezamen beschikbaar komt, maar dat dit gesaldeerd moet worden met de 195 miljoen bezuiniging uit het Regeerakkoord Rutte-2 die vanaf dat jaar structureel doorwerkt. De minister van OCW heeft dit bevestigd in het in 2015 afgesloten Nationale Onderwijsakkoord.

120 miljoen extra geïnvesteerd in kwaliteit, tevens meer financiële onzekerheden

De hogescholen spannen zich sector breed in conform de toezegging aan de minister van OCW om in de jaren 2015-2017 een omvangrijke extra investering van circa 120 miljoen euro per jaar te realiseren uit hun vermogenspositie voor zover dit per hogeschool mogelijk is. Deze extra uitgaven komen, vooruitlopend op de opbrengsten van het studievoorschot in 2018, ten goede aan het onderwijs, praktijkgericht onderzoek en de organisatie en infrastructuur. Tegen het einde van ieder jaar rapporteert de Vereniging Hogescholen hier overigens over aan de minister van OCW op sectorniveau. Het hbo houdt zich aan de genoemde inspanningsafspraken. Alleen al voor het jaar 2015 hebben de extra uitgaven voor de 37 hogescholen gezamenlijk geleid tot een exploitatieresultaat van iets minder dan 25 miljoen, het laagste resultaat van de afgelopen tien jaar, op een totale omzet van meer dan 4 miljard euro. Dit betekent overigens ook dat de sector als geheel een groter financiële risico loopt bij tegenvallers. Immers, de investeringen in de onderwijskwaliteit, door bijvoorbeeld het in dienst nemen van extra docenten, leiden ook in de toekomst tot hogere uitgaven. Tegelijkertijd zijn de hogescholen geconfronteerd met een fors lagere instroom in het studiejaar 2015-2016 die in ieder geval voor een deel toe te schrijven zijn aan de invoering van het studievoorschot. In de huidige meerjarenramingen van het ministerie van OCW wordt feitelijk rekening gehouden met een structureel lager aantal studenten. In de begroting is hierdoor het hbo-budget in de jaren tot 2021 ook fors verlaagd. Weliswaar stijgt dus als gevolg van de middelen uit het studievoorschot het beschikbare bedrag per student, door die volumedaling stijgt echter het totale budget nauwelijks. Dit leidt voor individuele hogescholen tot grote budgettaire onzekerheid, hetgeen in het uiterste geval forse reorganisaties tot gevolg kan hebben, zeker wanneer de instroom van studenten niet opnieuw toeneemt. En let wel: de signalen over de instroomgroei van mogelijk rond 4,5% in het huidige studiejaar 2016-2017 ten opzichte van het vorige studiejaar, betekent per saldo nog steeds dat de instroom niet op het niveau is van de jaren vóór invoering van het studievoorschot. Wij roepen uw Kamer op attent te zijn op deze zorgelijke ontwikkeling. Indien deze trend zich voortzet zal voor de volgende kabinetsperiode aanvullend (financieel) beleid moeten worden overwogen.

Onzekerheden over afrekening prestatieafspraken

Recent zijn ook de adviezen van de Reviewcommissie bekend geworden, die de resultaten van de prestatieafspraken tussen hogescholen en de minister heeft beoordeeld. Het is goed te zien dat de commissie constateert dat alle hogescholen in de afgelopen jaren met succes ingezet hebben op verhoging van de onderwijskwaliteit en vergroten van de studenttevredenheid. Ook al heeft dit bij een groot aantal instellingen druk uitgeoefend op het diplomarendement. Het is alleen onterecht als enkele hogescholen door een negatief oordeel op één aspect, nl het studierendement, financieel zou worden gestraft door de minister. Zij hebben zich immers tot het maximum ingespannen en hebben bovendien gedaan wat de minister zelf heeft gezegd: kwaliteit gaat boven studierendement. De eventuele afrekening van de prestatieafspraken voor individuele instellingen brengt eveneens onzekerheden met zich mee die de continuïteit in de instellingsbegroting voor 2017 (en het te voeren overleg hierover met de medezeggenschap) onder druk zet.

Instellingsplannen in samenspraak met studenten en docenten staan centraal

Sinds in 2010 de commissie-Veerman haar rapport publiceerde met enerzijds de oproep om fors te investeren in het onderwijs en anderzijds om daarbij ruimte te creëren voor meer differentiatie binnen het hoger onderwijs, hebben de hogescholen niet stilgezeten. Desondanks moet geconstateerd worden dat de afgelopen jaren sprake was van een voortzetting van centralistische sturing via (in de kern: uniforme) prestatieafspraken en grote ingrepen in het stelsel (langstudeermaatregel en invoering studievoorschot).

Wij roepen uw Kamer op oog te hebben voor de goede ontwikkelingen binnen hogescholen waar instellingsplannen steeds vaker in samenspraak met studenten, docenten, lectoren, regionale en/of maatschappelijke organisaties en bedrijven vorm krijgen. Op deze manier worden reële afspraken gemaakt over het te voeren beleid op de hogeschool maar ook bijvoorbeeld om de regionale aansluiting te versterken of om meer praktijkgericht onderzoek te doen. Vanzelfsprekend verantwoord de hogescholen zich over hun prestaties en bestedingen naar hun stakeholders en de overheid. De hogescholen zijn van mening dat 'Den Haag' politieke prioriteiten kan stellen zoals meer profilering, meer differentiatie en professionalisering van docenten maar dat centrale prestatieafspraken onwenselijk zijn en zelfs contraproductief kunnen zijn. Ze doen immers afbreuk aan de betrokkenheid van studenten, docenten en (regionale en/of beroepsgerichte) organisaties.

Alternatief voor afschaffing scholingsaftrek

Tenslotte wijzen wij uw Kamer op een aspect van het belastingplan dat specifieke gevolgen heeft voor het onderwijs, te weten de voorgenomen afschaffing van de fiscale scholingsaftrek per 1 januari 2018. De hiermee gemoeide middelen zijn voor een deel bezuinigd, terwijl circa 90 miljoen euro naar de OCW-begroting is overgeheveld voor een specifieke scholingsregeling. De hogescholen zien hierin de mogelijkheid om deze middelen richter voor doelgroepen in te zetten, zoals het kabinet ook aangeeft te beogen. Hierbij kan gedacht worden aan stimulering van deelname aan associate degree opleidingen door groepen op de arbeidsmarkt die extra uitgedaagd kunnen worden tot bij-, op-, of omscholing. Het hbo wil hiermee actief bijdragen aan het werkend leren en de doorstroming van mbo naar hbo. Wij roepen de Kamer op er op toe te zien dat tijdig hiervoor initiatieven ontplooid kunnen worden.

Het bestuur,



mr. Thom de Graaf,
voorzitter



drs. Ron Minnée,
secretaris